

ANDREAS KAMMERSGAARD IPSEN & MICHAEL AGERBO MØRCH

ØJEBLIKS BILLEDER

FRA TVIVLENS LANDSKAB

BREVE OM TRO OG TVIVL

FORORD

Du sidder nu med en række tekstlige snapshots i hånden. Et snapshot er kendetegnet ved at være taget hurtigt og uden forberedelse. Sådant har vi også skrevet vores breve. Det er øjebliksbilleder, hvor vi ikke altid forsøger at gardere os ved at (over)kontrollere argumenter og holde vores påstande op imod Bibelen, troslæren, traditionen eller andre kilder, som vi ellers normalt anvender og betragter som autoriteter. Det er netop breve, der er skrevet umiddelbart og ærligt, sådan som vi ville tale sammen, hvis vi gik en tur eller sad og snakkede over en øl. Faktisk *har* brevene været ledsaget af mange samtaler, hvor tro og tvivl er blevet vendt og drejet. Til at begynde med var det ikke med en bog for øje, for vi havde ikke et "projekt", der skulle resultere i noget. Nej, vi talte og diskuterede for at komme tættere på at forstå vores egen tvivl og tro. Når vi så alligevel ender med at dele vores brevveksling med offentligheden, har det flere årsager.

For det første møder vi mange, der går trofast i kirke, men som alligevel slider med tvivl. Slider, fordi det er hårdt at tvivle på Gud, men også fordi mange oplever, at vi mangler et sprog for tvivlen. Vi ønsker med disse øjebliksbilleder at aftabuisere tvivlen, men også at finde et sprog til at imødegå den, udfordre den, omfavne den og så videre.

For det andet har det været afgørende for os at give et indblik i en proces. Ofte hører vi om tvivlen, når den er overvundet, og som med så mange andre proble-

mer glemmer vi hurtigt oplevelsen af smerten, når den først er væk. Vi ønsker derfor at åbne døren til et rum, hvor tvivlen helt aktuelt er til stede. Det giver færre klare svar, færre præcise løsninger, ikke noget *job's done*. I den afsluttende fase, hvor vi har læst korrespondancen igennem, har vi flere gange ømmet os over svage argumenter, upræcise svar, banale følelser med mere. Det var fristende at redigere det ud, så brevene fremstod mere friserede, men dermed ville vi gøre vold mod den grundlæggende idé. Her er huset rodet, men vi inviterer alligevel gerne indenfor.

Så lad os forventningsafstemme: Denne bog er ikke en ny *Breve fra en skeptiker*, hvor skeptikeren i den store finale omvender sig til frimodig tro på Jesus. Den slags bøger er gode og berettigede, men denne bog er ikke sådan. Den består netop af *øjebliksbilleder*, for de afspejler, hvordan vi havde det den dag, vi fattede pennen. Skulle vi skrive brevene om i dag, ville de se anderledes ud, men det er vilkåret ved den valgte genre. Vi bruger, hvad vi har: tanker, følelser, vores personlige historie, metaforer og spørgsmål, og selvom det betyder, at nogle ting bliver mere flertydige, end hvis vi skrev i tør, dogmatisk form, så er det præmissen ved at være menneske. Ikke alle kabaler går op, og processen er en del af løsningen.

For at undgå de værste mudderhuller har vi løbende haft brevene til kritisk gennemlæsning hos en gruppe venner, der fordomsfrit har givet konstruktive indspil, og selvom vi egenrådigt har sorteret i forslagene, er vi dybt taknemmelige for alle håndsrækninger fra Emil Børtz Nielsen, Anders Landkildehus og andre.

Øjebliksbilleder fra tvivlens landskab ønsker ikke at være en rejseguide, men en rejseledsager. Den flytter dig ikke fra A til B, men giver dig forhåbentlig indspil og modspil til at se din egen tvivl – eller skråsikkerhed – i øjnene og fortsætte din vandring med Jesus Kristus.

3. JULI 2020
ANDREAS KAMMERSGAARD IPSEN OG
MICHAEL AGERBO MØRCH

EN UVELKOMMEN GÆST

KÆRE ANDREAS

Det var med stor taknemmelighed, jeg modtog din besked om, at du gerne vil tale med mig om min tvivl på Gud. For første gang i lang tid kæmpede en tynd solstråle sig vej gennem tågerne i mit hjerte, og om lidt skal jeg fortælle dig hvorfor. Jeg ved, det kan lyde kvalmende patetisk, men sproget er et afmægtigt redskab, både når vi skal sætte ord på den jublende tro og den knugende afmagt. Gennem de seneste tre år har jeg følt en deprimerende meningsløshed komme snigende. Det er, som om troen rådner op indefra. Jeg har forsøgt at skjule det, og jeg har nok også forventet, at det ville gå i sig selv. Men som en kræftknode spreder sig og danner metastaser, når den får lov at være i fred, sådan har min tvivl også spredt sig fra at være en skarpt afgrænset tvivl på Guds almagt til at være en grundlæggende tvivl på hans eksistens – og dermed på alt andet, der har med ham at gøre. Det var ikke nok at lukke lugen til kælderen. Det rådne forsvandt ikke af sig selv, og nu står jeg her med en forvirret og øm tro, der ikke kan overskue sin egen eksistens. Jeg *vil* gerne tro. Måske kan du brygge noget på det, for hvor kommer den vilje fra? Jeg forstår det ikke. Hvis troen er en gave, kan jeg så *ville* den?

Jeg har hørt, at en eller anden klog teolog engang talte om "sjælens mørke nat". Min tvivl føles som sjælens mørke århundrede. En lammende, glædesberøvende og uvelkommen gæst, der ikke bare sidder stiltfærdigt i hjørnet, men gør sig til og fylder. Hvordan kan man hævde, at

tro og tvivl skulle være gensidigt forbundne? Altså på den der trælse måde, hvor folk får det til at lyde, som om tro og tvivl lever sammen i et lykkeligt ægteskab. Mener du også det?

Jeg lovede at forklare, hvorfor dit ja til samtale var som en solstråle i tvivlstågen. Straks jeg nævnte min tvivl for dig, skete der noget mærkeligt. Øjeblikkeligt smeltede vel halvdelen af den bort! Det var, som om der var en kraft, der virkede – den nærmest knuste en del af vantroen, da jeg tog ansvar for den og bekendte den for dig. Jeg ved ikke hvorfor. Den havde vel vokset sig afmægtig stor inde i mit hoved, og da jeg begyndte at sætte ord på den, var der meget, der forsvandt af sig selv. Den anden halvdel er dog reel og skræmmende nok, så det giver bestemt mening for mig at have denne snak. Men der *var* lys uden for grotten den dag.

**BEDSTE HILSNER
MICHAEL**

KÆRE MICHAEL

Jeg er rigtig glad for det, du skriver, for det sætter ord på en erfaring, jeg selv har haft, som jeg stadig erfarer, og som jeg sikkert kommer til at erfare resten af mine jordiske dage. Jeg tror nok, tvivlen ligger i min natur, for jeg kan ikke huske noget tidspunkt i mit voksenliv – og måske ikke engang i min barndom – hvor tvivlen ikke har luret i mit baghoved. Ikke bare tvivl på, om kristendommen er sand, men på, om der overhovedet findes en Gud.

Der er to centrale påstande i kristendommen, som nødvendigvis er enten sande eller falske:

1. Der findes en Gud.
2. Jesus af Nazaret er Guds søn.

Den første påstand går logisk forud for den anden. Hvis der ikke findes en Gud, så er Jesus følgelig heller ikke Guds søn. Men det omvendte gør sig ikke nødvendigvis gældende: Selvom Jesus ikke er Guds søn, kan der stadig godt findes en Gud. Derfor oplever jeg ofte, at mine tanker strander ved påstand nummer 1 og spørgsmålet om Guds eksistens. Da føler jeg, at jeg står ved en uendelig dyb intellektuel afgrund, helt ude ved eksistensens grænse, hvor jeg ikke bare forsøger at rumme virkeligheden, men selve virkelighedens ophav. Hvordan kan man *ikke* komme i tvivl her? Kan man virkelig stå ansigt til ansigt med eksistensens mest fundamentale spørgsmål og føle sig skråsikker på svaret? Nogle kan nok. Jeg kan ikke.

Jeg har dog sjældent oplevet tvivlen som noget, der er kommet snigende og har overrasket mig. Der har oftere været tale om selvvalgt tvivl. Måske på grund af min tvivlende natur. Jeg har bevidst ladet mine tanker flyve ud til afgrundens rand og ladet mig fascinere af det mørke, som jeg ikke kan oplyse med min forstand. Dér, hvor jeg tvivler både på Guds eksistens og hans ikke-eksistens. Er det sundt for en kristen bevidst at opsøge tvivlen? Hvad tænker du? Det er det måske ikke, men jeg har svært ved at lade være. Jeg er bange for at bedøve mig selv i en falsk sikkerhed, hvis jeg lader være. For sådan ønsker jeg ikke at leve. Og mit ønske for enhver ateist er, at de vil stille sig sammen med mig ved afgrundens rand og åbent se tvivlen på deres eget verdensbillede i øjnene. Jeg tror, at uvisheden ved afgrunden er så stærk, at mange, både kristne og ateister, vil erfare samme fundamentale usikkerhed som jeg.

Den gode nyhed er, at jeg endnu ikke er kommet tilbage fra afgrunden med en overbevisning om, at der ikke findes en Gud. Dertil er min tvivl på hans ikke-eksistens for stor. Jeg er altid kommet tilbage med den overbevisning, at det i det mindste er tilpas rimeligt at antage Guds eksistens, hvorfor det bliver meningsfuldt at beskæftige sig med påstand nummer 2: at Jesus af Nazaret er Guds søn. Og det er, når jeg kommer hertil, til Jesus, at jeg mest af alt oplever, at min tro bliver grundfæstet. For her møder jeg ikke en uendelig afgrund eller et svimlende mørke, der nærer tvivlen i min forstand, men et menneske, og i det menneske en levende kraft, der nærer tilliden i mig. Ikke at min intellektuelle tro dermed bliver helet

eller skråsikker, men jeg kan mærke, at evangeliet forklarer noget dybt i verden og i mig og giver en fred, der ikke udvisker, men overstiger enhver intellektuel usikkerhed. Den tro, Jesus af Nazaret vækker, er ikke den intellektuelt selvsikre tro, men den tillidsfulde tro, den eksistentielle overgivelse. Min oplevelse er, at denne eksistentielle tillids-tro godt kan eksistere side om side med min vaklende intellektuelle tro.

Det kan måske lyde, som om jeg ser en positiv sammenhæng mellem tro og tvivl eller et "lykkeligt ægteskab", som du med stærk skepsis formulerer det. At tvivlen på en eller anden måde er forudsætningen for en intellektuelt sober tro. Det mener jeg ikke nødvendigvis er sandt. For selvom jeg erfarer tvivlens mørke afgrund, er der andre, som i stedet lever i et lyst og let landskab med vished om Guds eksistens. Ikke fordi de er naive eller skråsikre; de er blot af et ærligt hjerte overbevist om, at alt i skaberværket tydeligt peger tilbage på Skaberen. Denne overbevisning behøver på ingen måde at være intellektuelt uhæderlig.

Jeg tror ikke, den tvivl, du og jeg erfarer, er et eller andet adelsmærke på vores tro. Der er ikke noget særligt fromt ved den tvivlende tro. Men tvivlen kan være et vilkår for troen. Og hvis det sker, tror jeg, man er nødt til at se sin tvivl i øjnene og ikke vige tilbage for at stille sig ud ved afgrundens rand. Som du skriver, vil det at lukke tvivlen ned i kælderen blot medføre en stank af råddenskab og skråsikkerhed. Den slags skråsikkerhed, som andre kan lugte langt væk, fordi den føder overlegenhed og bedrevenhed – redskaber, som vi bruger til at holde

vores egen skamfulde tvivl skjult for omverdenen og os selv.

Det kan altså være nødvendigt at tage tyren ved hornene og stille sig ud ved afgrundens rand. Det er skræmmende, for jeg ved ikke, om jeg kommer tilbage med troen i behold. Derfor er det godt, hvis man kan gøre det sammen med en anden. En, man kan samtale med og spejle sig i. En, der ser vished, hvor jeg ser tvivl, eller ser tvivl, hvor jeg ser vished. Som du også erfarer, vil det at dele sin tvivl med en anden ofte gøre den mindre skræmmende og knap så uoverskuelig. Derfor er jeg glad for at kunne vandre sammen med dig, for gennem mit liv har jeg været alt for god til at gå ud til afgrunden alene. Og jeg har brug for at blive set og udfordret i min tvivl!

For måske er mine motiver for at opsøge tvivlen ikke altid rene. Måske bunder det i intellektuelt snobberi. Eller måske er min selvvalgte tvivl et ubevidst forsøg på at undgå at blive overrumplet af den på den måde, som du har oplevet det. Hvis jeg selv opsøger den, kan den ikke overraske mig! Måske er det på den måde et udtryk for en længsel i mig efter at være i kontrol: *You can't fire me! I quit!*

Du skriver, du gerne vil tro, og du undrer dig over, hvor den vilje kommer fra. Der er nok flere muligheder. Det kan være en vilje, der er født i dig af Gud ved Helligånden. Eller det kan bunde i en almenmenneskelig fornemmelse for det guddommelige, der stammer fra vores fælles oprindelse i Guds nærhed. Det er de positive tolkninger. Eller det kan bunde i et ønske om at blive bekræftet i dit hidtidige verdensbillede, fordi det ganske enkelt vil være

for smertefuldt at udskifte det verdensbillede, som du har investeret så meget af din menneskelige og intellektuelle kapital i. Derfor *vil* du tro. Det er så den negative tolkning. Jeg har lyst til at sige, at det er en af de positive tolkninger, der er sand, og måske er det også tilfældet. Men at konkludere det på forhånd vil på en eller anden måde være at afholde sig fra at se afgrunden i øjnene, hvilket kan føre til en uhæderlig og overfladisk gudstro. Når først tvivlen er blevet et vilkår, er der – uanset om man er kristen eller ateist – ingen vej uden om det ubehagelige spørgsmål: Er min tro på eller overbevisning om et bestemt verdensbillede i virkeligheden et produkt af min hidtidige investering i dette verdensbillede? Har jeg overhovedet råd til at tage fejl?

Jeg kan mærke, at jeg vakler ved kanten her. Hvordan har du det?

**KÆRLIG HILSEN
ANDREAS**